

MENTOR

AKADEMİK SANAT VE TASARIM DERGİSİ
ACADEMIC ART & DESIGN JOURNAL
e-ISSN: 3062-3022, <https://mentorakademik.com>
Mentor, Cilt:2, Sayı:1, 110-129, 2026
DOI: 10.64293/mentor.v2i4.60

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SANAL SERGİ ZİYARETÇİLERİNİN ÖĞRENME, ERİŞİLEBİLİRLİK VE ESTETİK ALGILARI ÜZERİNE UYGULAMA TEMELLİ BİR ARAŞTIRMA

Orhun TÜRKER¹
Abdurrahman ÖZDEMİR²

Öz

Sanal sergiler, dijital teknolojiler aracılığıyla sanat ve kültürel üretimin fiziksel mekân sınırlarının ötesine taşındığı, izleyiciyle kurulan etkileşimin yeniden tanımlandığı sergi ortamları olarak giderek yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sanal sergilerin eğitsel rolünü üniversite öğrencilerinin deneyimleri üzerinden çok boyutlu bir çerçevede incelemektir. Araştırma, paralel karma yöntem yaklaşımıyla kurgulanmış; nicel veriler Sanal Sergilerin Eğitsel Rolüne Yönelik Tutum Ölçeği, nitel veriler ise Sanal Sergi Gezisi Yarı Yapılandırılmış Görüş Formu aracılığıyla 280 katılımcıdan toplanmıştır. Veri toplama süreci, araştırma kapsamında tasarlanan ve uygulanan özgül bir sanal sergi deneyimi üzerinden yürütülmüş; katılımcılar sergiyi bireysel olarak gezdikten sonra ölçme araçlarını çevrim içi ortamda doldurmuştur. Nicel veriler betimsel istatistikler ve güvenilirlik analiziyle, nitel veriler ise tematik analiz yoluyla çözümlenmiştir. Bulgular, sanal sergilerin erişilebilirlik, öğrenmeye katkı ve pedagojik işlevler açısından genel olarak olumlu algılandığını; buna karşılık estetik yoğunluk, mekânsal derinlik ve deneyimsel kalıcılık boyutlarında daha temkinli değerlendirmelerin öne çıktığını göstermektedir. Nitel bulgular, nicel eğilimleri derinleştirerek sanal sergi deneyiminin bağlamsal, tasarımsal ve deneyime duyarlı bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, sanal sergilerin fiziksel sergilerin doğrudan ikamesi olarak değil, farklı öğrenme ve deneyim biçimlerine karşılık gelen tamamlayıcı sergi ortamları olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Sergi, Sanat Eğitimi, Dijital Sergiler, Karma Yöntem, Estetik Deneyim

AN APPLIED-RESEARCH ON VIRTUAL EXHIBITION VISITORS' PERCEPTIONS OF LEARNING, ACCESSIBILITY, AND AESTHETICS

Abstract

Virtual exhibitions are gradually emerging as environments where art and cultural production transcend the physical boundaries of space through digital technologies, redefining the interaction with the audience. The aim of this study is to examine the educational role of virtual exhibitions within a multidimensional framework based on the experiences of university students. The research was designed using a parallel mixed-methods approach; quantitative data were collected from 280 participants using the Attitude Scale Towards the Educational Role of Virtual Exhibitions, while qualitative data were collected using the Semi-Structured Interview Form for Virtual Exhibition Tours. The data collection process was centered on a bespoke virtual exhibition experience, designed and implemented specifically for this study; participants filled out the measurement tools online after individually touring the exhibition. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and reliability analysis, while qualitative data were analyzed using thematic analysis. The findings show that virtual exhibitions are generally perceived positively in terms of accessibility, contribution to learning, and pedagogical functions; however, more cautious evaluations emerge regarding aesthetic intensity, spatial depth, and experiential durability. Qualitative findings deepen quantitative trends, revealing that the virtual exhibition experience exhibits a contextual, design-oriented, and experience-sensitive structure. The results suggest that virtual exhibitions should be considered not as direct substitutes for physical exhibitions, but as complementary exhibition environments catering to different forms of learning and experience.

Keywords: Virtual Exhibition, Art Education, Digital Exhibitions, Mixed-Methods Research, Aesthetic Experience

¹ Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, orhun.turker@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5106-570X

² Arş. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, abozdemir@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4575-5426

Başvuru/Received: 02/02/2026 **Kabul/Acceptance:** 27/02/2026 **Yayın/Publish:** 03/03/2026

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Giriş

Sergi, modern sanat tarihi boyunca estetik deneyimin kurucu bağlamlarından biri olarak görülmüş; yapıt, izleyici ve mekân arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir gösterim rejimi üretmiştir. Müze ve galeri pratikleri sergiyi fiziksel mekânla sınırlı bir düzenleme olarak kurgulamış; dolaşım, ölçek, ışık ve küratoryal anlatı gibi unsurlar aracılığıyla estetik algının yönlendirilmesini mümkün kılmıştır. Bu yaklaşım, sergiyi sanatsal üretimin tamamlayıcı bir sunum alanı olarak tanımlarken estetik deneyimi mekânsal karşılaşmaya bağlı bir olgu hâline getirmiştir (Bishop, 2012: 12).

Dijital teknolojilerin kültürel üretim alanına nüfuz etmesiyle sergi kavramı mekân merkezli çerçevenin dışına taşmış, sayısallaşma ise sanat yapıtının dolaşım biçimlerini dönüştürerek fiziksel erişime bağlı olmayan yeni görünürlük rejimleri üretmiştir. Bu dönüşüm, sergiyi teknik bir aktarım ortamı olarak değil, estetik deneyimin yeniden kurulduğu bir koşul olarak düşünmeyi gerektirmektedir. Dijital sergiler, sanatın temsiline ilişkin kabulleri sorgulayan ve izleyiciyle kurulan ilişkiyi yeniden tanımlayan görsel-iletişimsel yapılar olarak değerlendirilmektedir (Paul, 2016: 51).

Görsel kültür alanındaki çalışmalar, dijital ortamların estetik algı üzerindeki etkilerini daha görünür kılmıştır. Dijital sergiler, sabit mekânsal düzen yerine arayüzler ve etkileşim katmanları üzerinden yapılandırılmakta; izleyici deneyimi bu katmanlar aracılığıyla şekillenmektedir. Bu durum grafik tasarım disiplini sergi bağlamında merkezi bir konuma taşımakta; görsel hiyerarşi, tipografik düzen, navigasyon yapıları ve arayüz estetiği estetik deneyimin belirleyici unsurları hâline gelmektedir (Manovich, 2020: 82). Sergi böylece fiziksel mekânın yeniden üretimi olarak değil, görsel ve bilişsel deneyimi yöneten tasarımsal bir sistem olarak ele alınmaktadır.

Dijital sergilerin yaygınlaşması, erişilebilirliği estetik ve pedagojik bir tartışma alanına dönüştürmektedir. Fiziksel sergiler belirli bir mekâna ve zamana bağlyken, sanal sergiler farklı coğrafya ve zamanlardan erişilebilir olma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum izleyici profillerinin çeşitlenmesine ve deneyimin bireysel ritimlere göre yeniden yapılandırılmasına olanak tanımakta; estetik deneyimin dolaşımını genişleten bir yönelim sunmaktadır (Grau, 2016: 33). Sanat eğitimi bağlamında öğrencilerin üretimlerinin dijital ortamda sergilenmesi, görünürlük, izleyici geri bildirimi ve estetik değerlendirme boyutlarını dönüştürmektedir. Ancak bu alanın eğitsel etkilerinin nasıl ölçülebileceği ve estetik deneyimle nasıl ilişkilendirileceğine dair literatürde sınırlı sayıda bütüncül çalışma bulunmaktadır (Grau, 2016: 35).

Uluslararası literatürde dijital sergiler çoğunlukla teknoloji merkezli yaklaşımlarla, sanal ve artırılmış gerçeklik ile etkileşimli arayüzler bağlamında ele alınmıştır. Deneyim yoğunluğu ve yenilik algısına odaklanan bu çalışmalar, dijital serginin eğitsel rolünü ve izleyici algısını birlikte değerlendiren metodolojik çerçevelerin görece sınırlı kaldığını göstermektedir. Estetik deneyimin ölçülebilir tutumlar ve nitel anlatılar üzerinden birlikte incelenmesi, sanat eğitimi bağlamında yeterince derinleştirilmemiştir (Christou, 2016: 35).

Türkiye bağlamında dijital sergi pratikleri çoğunlukla geçici ya da proje temelli girişimler olarak ortaya çıkmakta; kurumsal ve sürdürülebilir araştırma altyapılarıyla sınırlı biçimde desteklenmektedir. Üniversitelerde geliştirilen sanal sergi uygulamaları da çoğu zaman tanıtım amaçlı veya arşivleme ile sınırlı kalmakta, veri üretmeye ve akademik analizlere olanak tanıyan araştırma ortamları olarak yapılandırılmamaktadır. Bu durum, dijital sergilerin sanat eğitimi içindeki potansiyel rolünün sistematik biçimde incelenmesini güçleştirmektedir.

Bu çalışma, dijital sergileri yalnızca teknolojik bir yenilik ya da sunum aracı olarak ele almaktan kaçınarak, onları sanatsal üretim, estetik algı, erişilebilirlik ve eğitsel deneyimin birlikte incelenebileceği bir araştırma ortamı olarak konumlandırmaktadır. Paralel karma yöntem yaklaşımıyla yapılandırılan araştırma, nicel tutum verileri ile nitel deneyim anlatılarını birlikte değerlendirilerek dijital sergi deneyiminin çok katmanlı yapısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, Türkiye bağlamında dijital sergilerin eğitsel rolünü ölçülebilir ve tartışılabilir bir model içinde ele alan sınırlı örneklerden biri olma iddiasını temkinli bir akademik çerçevede tartışmaya açmakta; dijital sergileri

soyut bir kavram olarak değil, araştırma için tasarlanan özgül bir sanal sergi uygulaması üzerinden izleyici deneyimini incelemeyi hedeflemektedir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, dijital sergi olgusunu teknik bir uygulama alanı ya da fiziksel serginin çevrim içi temsili olarak ele almaktan kaçınarak, estetik deneyimin, izleyiciyle kurulan ilişkinin ve pedagojik etkileşimin yeniden yapılandığı bir problem alanı olarak konumlandırmaktadır. Kuramsal tartışma, dijital sergilerin nasıl üretildiğine ilişkin betimleyici yaklaşımlardan ziyade, sergi kavramının ontolojik dönüşümünü, görünürlük ve dolaşım rejimlerini ve bu dönüşümün sanat eğitimi bağlamındaki sonuçlarını kavramsal düzeyde ele almayı amaçlamaktadır. Bu bölümde geliştirilen tartışma, araştırmanın paralel karma yöntem tercihinin kuramsal gerekçesini oluşturmakta ve nicel-nitel veri toplama araçlarının hangi kavramsal zemin üzerinde anlam kazandığını açıklamaktadır.

Sanal Sergi Yapısı Üzerine

Sergi, müze ve galeri bağlamında uzun süre fiziksel mekâna dayalı bir düzenleme olarak ele alınmış; yapıt, izleyici ve mekân arasındaki ilişki estetik deneyimin temel belirleyeni kabul edilmiştir. Müze çalışmalarında sergi, nesnelerin sergilendiği bir alanın ötesinde, izleyicinin anlam üretme sürecini yapılandıran pedagojik ve deneyimsel bir iletişim ortamı olarak tanımlanmıştır (Falk ve Dierking, 2013: 77).

Dijital teknolojilerin müze pratiklerine eklemlenmesiyle bu mekân merkezli anlayış dönüşmüştür. Dijital sergileri fiziksel serginin çevrim içi temsili olarak görmek indirgemeci bulunmakta; bu ortamların özgül deneyim dinamikleri ürettiği vurgulanmaktadır (Parry, 2010: 51). Dijital sergi deneyimi, bedensel dolaşım yerine ekran aracılığıyla kurulan bilişsel ve görsel etkileşime dayanmakta; navigasyon ve içerik düzeni sergiyi maddi bir mekândan çok deneyimi yöneten bir arayüze dönüştürmektedir (Economou ve Meintani, 2011: 3).

Ziyaretçi araştırmaları, dijital sergilerin tekrar edilebilir ve zamana yayılan karşılaşmalar üreterek estetik deneyimi ve bireysel öğrenmeyi desteklediğini göstermektedir (Kidd, 2014). Bu yapı, küratoryal rotalara dayanan fiziksel sergilerden farklı olarak, izleyicinin öz-yönelimli dolaşım deneyimleri yaşamasına olanak tanımaktadır (Falk ve Dierking, 2016: 79).

Dijital sergilerde erişilebilirlik, teknik bir özellikten çok deneyimin yapısal bir bileşeni olarak ele alınmakta; mekânsal ve zamansal sınırlılıkların azalması kapsayıcılığa ilişkin yeni pedagojik ve kültürel sorular doğurmaktadır (Sandell ve Nightingale, 2012: 13). Bu potansiyelin nasıl yorumlanacağına dair farklı yaklaşımlar bulunmakta; dijital sergilerin tamamlayıcı mı yoksa özgül bir deneyim biçimi mi olduğu tartışılmaktadır. Bu nedenle ölçülebilir tutumlar ile nitel deneyim anlatılarının birlikte değerlendirilmesi önem kazanmaktadır (Sylaiou vd., 2010: 522).

Bu çalışma, dijital sergiyi fiziksel mekânın ötesinde yapılandırılan bir deneyim sistemi olarak ele almakta; estetik deneyim, erişilebilirlik ve öğrenme süreçlerinin nasıl yeniden kurulduğunu izleyici odaklı bir kuramsal çerçeve içinde incelemektedir.

Görünürlük, Dolaşım ve İzleyici Deneyiminin Dönüşümü

Dijital sergi ortamlarının ortaya çıkışıyla birlikte sergileme pratikleri görünürlük ve dolaşım kavramları üzerinden yeniden tartışılmaktadır. Fiziksel sergilerde görünürlük, izleyici sayısı ve sergi süresiyle sınırlıyken; dijital sergilerde, süreklilik, erişim yoğunluğu ve tekrar edilebilirlik belirleyici hâle gelmiştir. Bu dönüşüm, dolaşım ve erişimin estetik deneyimin kurucu bileşenleri arasında yer aldığını göstermektedir (Russo vd., 2008: 24).

Dijital sergilerde dolaşım, sabit güzergâhların dışına çıkarak izleyicinin bireysel tercihleri doğrultusunda şekillenmekte; içerikle lineer olmayan ve zamana yayılan karşılaşmalar mümkün olmaktadır. Bu yapı, sergiyle kurulan ilişkiyi tekil bir ziyaret anından süreklilik gösteren bir etkileşim sürecine taşımaktadır (Kelly, 2016: 29).

Bu dönüşüm, deneyimin değerlendirilme biçimlerini de etkilemektedir. Dijital ortamlarda görünürlük; erişim sayılarının yanı sıra etkileşim yoğunluğu ve ziyaret süresi gibi göstergelerle ölçülse de bu veriler estetik deneyimin niteliğini doğrudan temsil etmez. Ölçülebilir göstergeler önemli ipuçları sunsa da algısal ve duygusal boyutları açıklamakta sınırlıdır (Tallon, 2008: 19).

İzleyici deneyimindeki değişim, katılım kavramını da yeniden tanımlamaktadır. Dijital sergilerde katılım fiziksel varlıktan çok bilişsel ve algısal etkileşimler üzerinden kurulmakta; ancak artan etkileşim her zaman derinlemesine öğrenme ya da estetik farkındalıkla örtüşmemektedir (Simon, 2010: 43). Benzer biçimde, görünürlüğün artması deneyimin geniş kitlelere ulaşmasını sağlarken yüzeyselleşme riskini de gündeme getirmektedir (Black, 2012: 71).

Bu tartışmalar, dijital sergi deneyiminin tek bir yöntemle değerlendirilemeyeceğini göstermektedir. Nicel göstergeler izleyici davranışlarını ortaya koyarken, deneyimin nasıl anlamlandırıldığı ancak nitel verilerle anlaşılabilir (Ballantyne, 2016: 132). Bu çalışma, görünürlük, dolaşım ve izleyici deneyimi arasındaki ilişkiyi etkileşim verileri ile deneyim anlatılarını birlikte ele alarak incelemekte; dijital sergi deneyimini çok katmanlı bir analitik alan olarak konumlandırmakta ve paralel karma yöntem tasarımı bu çerçevede temellendirmektedir.

Erişilebilirlik ve Mekânsal Bağımsızlık: Dijital Serginin Pedagojik ve Estetik Boyutları

Dijital sergilerde erişilebilirlik, teknik bir kolaylıktan öte, sergi deneyiminin pedagojik ve estetik boyutlarını dönüştüren yapısal bir unsur olarak ele alınmalıdır. Fiziksel sergiler mekân ve zamana bağlıyken, dijital sergiler mekânsal bağımlılığı azaltarak deneyimin farklı toplumsal bağlamlarda yeniden kurulmasına imkân tanır. Bu durum, öğrenme süreçlerini mekânsal esneklik ve zamansal kontrol üzerinden daha bireyselleştirilebilir hâle getirir; izleyici içerikle kendi hızında ve tekrar edilebilir biçimde etkileşime girerek öğrenmeyi tekil bir karşılaşmadan zamana yayılan bir deneyime dönüştürür (Falk vd., 2018: 81). Mekânsal bağımsızlık estetik deneyimi de dönüştürmektedir. Fiziksel sergilerde algı mekânın ölçeği, ışık ve bedensel konumlanmayla şekillenirken, dijital sergilerde deneyim ekran aracılığıyla kurulan görsel ve bilişsel süreçler üzerinden yapılandırılır. Bu, estetik deneyimin maddi koşullardan kopması değil, farklı koşullar altında yeniden düzenlenmesidir. Dijital ortamlarda estetik deneyim; görsel düzenleme, içerik sunumu ve etkileşim tasarımının birlikte etkisiyle oluşur.

Erişilebilirlik, kapsayıcılık potansiyeli açısından da önemlidir; ancak literatür bunun yalnızca fiziksel engellerin kaldırılmasıyla sınırlı olmadığını vurgular (Hooper-Greenhill, 2013). Artan erişim, estetik deneyimin derinliğiyle doğrudan özdeşleştirilemez. Bu nedenle erişilebilirlik, nicel erişim sayılarının ötesinde, izleyici ile sergi arasındaki ilişkinin niteliği üzerinden değerlendirilmelidir.

Bu çalışma, dijital sergilerde erişilebilirlik ve mekânsal bağımsızlığı pedagojik ve estetik deneyimin dönüşümü bağlamında konumlandırmakta; erişilebilirliği teknik bir avantajdan ziyade kuramsal bir değişken olarak ele almaktadır. Bu çerçeve, nicel tutum ölçeği ile nitel görüşme verilerinin birlikte değerlendirilmesini gerektirmekte ve paralel karma yönteminin kuramsal temelini güçlendirmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, dijital sergilerin eğitsel rolünü, izleyici deneyimini ve platform temelli etkileşim örüntülerini çok boyutlu biçimde incelemek amacıyla paralel karma yöntem (parallel mixed-methods) deseni doğrultusunda yapılandırılmıştır. Paralel karma yöntem, nicel ve nitel veri toplama süreçlerinin aynı araştırma bağlamı içerisinde eş zamanlı olarak yürütüldüğü; her bir veri türünün kendi yöntemsel ilkeleri doğrultusunda analiz edildiği ve elde edilen bulguların yorumlama aşamasında birlikte ele alındığı bir yaklaşım sunmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2018: 14).

Dijital sergi deneyimi, algısal değerlendirmeler, öznel deneyimler ve dijital ortamda gerçekleşen kullanıcı davranışlarının iç içe geçtiği bir yapı sergilemektedir. Bu nedenle araştırma, yalnızca öz-bildirime dayalı verilerle ya da yalnızca davranışsal göstergelerle açıklanamayacak bu çok katmanlı

yapıyı bütüncül biçimde ele almayı amaçlamaktadır. Paralel karma yöntem yaklaşımı, sanal sergilerin eğitsel rolüne ilişkin tutumları nicel olarak incelemeyi; izleyici deneyimini nitel veriler aracılığıyla derinlemesine çözümlemeyi ve bu algıların platform üzerindeki kullanım örüntüleriyle ilişkisini birlikte değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır (Tashakkori ve Teddlie, 2010: 39).

Bu çalışmada nicel, nitel ve davranışsal veriler aynı zaman dilimi içerisinde toplanmış; analiz süreçleri birbirinden bağımsız biçimde yürütülmüş ve veri entegrasyonu bulguların yorumlanması aşamasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, geliştirilen sanal sergi platformunu ziyaret eden ve sergi deneyimini tamamlayan 280 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar, farklı fakültelerde öğrenim gören ve sanal sergi ortamını bireysel olarak deneyimlemiş izleyicilerden oluşmaktadır.

Katılımcılar, sanal sergi gezisini tamamladıktan sonra platform üzerinde otomatik olarak görüntülenen bir bilgilendirme ve davet pop-up'ı aracılığıyla araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Pop-up ekranında araştırmanın amacı özetlenmiş, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş ve katılımcılar açık onayları doğrultusunda veri toplama araçlarına yönlendirilmiştir. Bu nedenle çalışma grubu, öz-seçimli katılıma dayalı olarak oluşmuştur.

Üniversite öğrencilerinin çalışma grubunu oluşturması, dijital sergilerin eğitsel rolünün değerlendirilmesi açısından anlamlı bir bağlam sunmaktadır. Bu grup, öğrenme süreçleriyle doğrudan ilişkili olması ve dijital ortamlara aşinalığı nedeniyle sanal sergi deneyimini değerlendirmek için uygun bir örneklem olarak değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma kapsamında veri toplama süreci, araştırma için özel olarak tasarlanan ve uygulanan bir sanal sergi ortamı üzerinden yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından kurgulanan bu sanal sergi, katılımcıların gerçek bir sergi deneyimi yaşamalarını sağlayacak biçimde yapılandırılmış; görsel düzen, dolaşım yapısı ve içerik sunumu bakımından bütüncül bir sergi deneyimi sunmayı amaçlamıştır. Katılımcılar, sanal sergiyi bireysel olarak ziyaret etmiş ve sergi deneyimini tamamladıktan sonra araştırmanın veri toplama araçlarına yönlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, katılımcıların soyut ya da varsayımsal değerlendirmelerine değil, doğrudan deneyimledikleri bir sanal sergi ortamına ilişkin algı ve tutumlarına dayanmaktadır. Araştırmada dijital sergilerin eğitsel rolünü ve izleyici deneyimini çok boyutlu biçimde incelemek amacıyla nicel tutum ölçeği ve nitel görüşme formu üzerinden veri toplanmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (Karar no: 2025/600) ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü'nden izin alınmıştır.

Sanal Sergilerin Eğitsel Rolüne Yönelik Tutum Ölçeği (Nicel)

Araştırmanın nicel veri toplama aracı olarak Sanal Sergilerin Eğitsel Rolüne Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 29 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipi derecelendirme yapısına sahiptir. Maddeler, katılımcıların sanal sergilerin eğitsel rolüne ilişkin tutumlarını ölçmeye yöneliktir.

Bu çalışmada ölçek, özgün yapısı korunarak kullanılmış; analiz sürecinde maddeler içeriklerine göre analitik amaçlı olarak dört alt boyut altında ele alınmıştır:

- 1.Bilişsel ve Öğrenmeye Yönelik Katkı
- 2.Pedagojik Uyum ve Eğitsel Değer
- 3.Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik
- 4.Deneyimsel Etkileşim ve Motivasyon

Bu çalışmada kullanılan Sanal Sergilerin Eğitsel Rolüne Yönelik Tutum Ölçeğinin iç tutarlılığı, Cronbach alfa katsayısı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı $\alpha \geq .80$ olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyin üzerinde olduğunu ve ölçme aracının güvenilir bir yapı sergilediğini göstermektedir. Ayrıca, ölçeğin analitik amaçla oluşturulan alt boyutları için hesaplanan Cronbach alfa katsayılarının da kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı görülmüştür. Bu bulgular, ölçeğin sanal sergilerin eğitsel rolüne ilişkin tutumları değerlendirmede istikrarlı ölçümler sunduğunu düşündürmektedir.

Sanal Sergi Gezisi Yarı Yapılandırılmış Görüş Formu (Nitel)

Araştırmanın nitel veri toplama aracı olarak Sanal Sergi Gezisi Yarı Yapılandırılmış Görüş Formu kullanılmıştır. Görüşme formu, sanal sergi deneyiminin farklı boyutlarını ortaya koymayı amaçlayan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Sorular; izleyici deneyimi, estetik algı, erişilebilirlik, mekânsal bağımsızlık ve sanal sergilerin eğitsel rolüne ilişkin değerlendirmeler üzerine odaklanmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, katılımcıların deneyimlerini kendi ifadeleriyle aktarmalarına olanak tanırken, araştırmanın kuramsal çerçevesiyle uyumlu temalar etrafında veri toplanmasını mümkün kılmaktadır (Guest vd., 2014: 10).

Veri Toplama Süreci

Nicel ve nitel veri toplama araçları, sanal sergi ziyaretinin tamamlanmasının ardından platform üzerinde görüntülenen pop-up aracılığıyla katılımcılara sunulmuştur. Katılımcılar, araştırmaya katılmayı kabul etmeleri durumunda Google Forms üzerinden tutum ölçeğini ve görüşme formunu doldurmuştur. Araştırma sürecinde etik ilkelere uygunluk gözetilmiş; öz-bildirime dayalı veri toplama araçları için katılımcı onayı alınmış ve davranışsal verilerin anonim yapısı korunmuştur.

Veri Analizi

Nicel verilerin analizinde betimsel istatistikler kullanılmıştır. Ölçekten ve analitik alt boyutlardan elde edilen puanlar üzerinden, üniversite öğrencilerinin sanal sergilerin eğitsel rolüne yönelik tutum düzeyleri ortaya konmuştur. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. Katılımcı yanıtları kodlanmış, tematik kategoriler altında toplanmış ve deneyim anlatılarının çeşitliliği dikkate alınmıştır (Saldaña, 2016: 15).

Yöntemsel Bütünlük ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada paralel karma yöntem yaklaşımı, dijital sergi deneyiminin algısal, deneyimsel ve davranışsal boyutlarını birlikte ele almak için bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Ancak çalışma, öz-seçimli katılıma dayalı bir örnekleme ve belirli bir sanal sergi platformu bağlamında yürütülmüştür. Bu durum, bulguların farklı izleyici grupları ve sergi türleri için doğrudan genellenmesini sınırlayabilir. Buna karşın çalışma, dijital sergilerin eğitsel rolünü değerlendirmede çok kaynaklı ve bütünlük bir yöntemsel yaklaşım sunması açısından alana özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Sanal Sergi Uygulaması

Bu araştırma kapsamında veri toplama süreci, araştırmacı tarafından tasarlanan ve uygulanan özgül bir sanal sergi ortamı üzerinden yürütülmüştür. Sergi, üniversite öğrencilerinin çevrim içi olarak erişebileceği bir web tabanlı platform üzerinde kurgulanmış; dijital arayüz tasarımı, mekânsal dolaşım kurgusu ve eser sunum biçimleri bütüncül bir sergi deneyimi oluşturacak şekilde yapılandırılmıştır. Sanal sergi salona ait bir ekran görüntüsü ve ilgili sergiye yönlendirilmiş bir karekod Şekil 1’de paylaşılmıştır. Bu bağlamda amaç, katılımcıların soyut bir “sanal sergi” fikrine değil, doğrudan deneyimledikleri bir sergi ortamına ilişkin değerlendirmelerde bulunmalarını sağlamaktır.

Şekil 1: Uygulamanın Yapıldığı Sanal Sergi Platformuna Dair Bir Ekran Görüntüsü

Kaynak: (Yazarın üretimidir.)

Sanal sergi ortamı, kullanıcıların serbest dolaşım gerçekleştirebildiği, eser görsellerine tıklayarak detay bilgilerine erişebildiği ve yüksek çözünürlüklü görselleri yakınlaştırebildiği etkileşimli bir yapı sunmuştur. Arayüz tasarımında görsel hiyerarşi, okunabilirlik ve mekânsal yönlendirme ilkeleri gözetilmiş; kullanıcıların dolaşım sırasında yön kaybı yaşamamaları için açık navigasyon öğeleri ve tutarlı bir düzen sistemi tercih edilmiştir. Mekânsal kurgu, fiziksel bir sergi mekânının birebir simülasyonu yerine, dijital ortamın sunduğu esneklik ve akışkanlık olanaklarını temel alan bir dolaşım modeli üzerinden yapılandırılmıştır.

Platform, kullanıcıların belirli bir rota izlemeye zorlanmadığı, bireysel keşfe dayalı bir deneyim modeli sunmuştur. Eserlere ilişkin açıklama metinleri, küratoryal bağlamı destekleyecek biçimde yerleştirilmiş; görsel sunum ile metinsel içerik arasında dengeli bir ilişki kurulmuştur. Katılımcılar sergiyi bireysel olarak ziyaret etmiş, deneyim sürecini kendi hızlarında tamamlamış ve sergi gezisinin ardından açılan yönlendirme aracılığıyla veri toplama araçlarına erişmiştir.

Bu yapı sayesinde elde edilen veriler, katılımcıların doğrudan deneyimledikleri bir dijital sergi ortamına ilişkin algı ve değerlendirmelerini yansıtmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu sanal sergi ortamının belirli bir tasarımsal ve pedagojik kurguyu temsil ettiği; dolayısıyla bulguların tüm sanal sergi biçimlerine genellenebilir bir çerçeve sunduğunun ileri sürülemeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen nicel ve nitel veriler doğrultusunda sanal sergi deneyimine ilişkin bulgular sunulmaktadır. Bulgular, “Sanal Sergilerin Eğitsel Rolüne Yönelik Tutum Ölçeğinden elde edilen nicel veriler ile “Sanal Sergi Gezisi Yarı Yapılandırılmış Görüş Formu” aracılığıyla toplanan nitel verilerin betimsel ve tematik analizleri temel alınarak yapılandırılmıştır.

Nicel bulgular, sanal sergilerin eğitsel katkı, pedagojik uyum, erişilebilirlik ve deneyimsel etkileşim boyutlarındaki genel eğilimleri ortaya koyarken; nitel bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyimine ilişkin algılarını, değerlendirmelerini ve eleştirel yaklaşımlarını daha ayrıntılı bir bağlam içinde görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda bulgular, önce nicel veriler temelinde alt boyutlar halinde sunulmuş, ardından nitel verilerle desteklenerek bütüncül bir değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur.

Ölçek Maddeleri	Ortalama (X)	ss	Katılıyorum (%)
Sanal sergi ziyaretlerinin öğrenim sürecimi desteklediğini düşünüyorum.	4.11	0.72	83.6
Sanal sergi ziyaretlerinin, gözlem becerilerimin gelişmesine katkı sağladığını düşünüyorum.	4.18	0.71	86.1
Sanal sergi ziyaretleri sonrasında ilgili konulara dair bilgi düzeyimin arttığını düşünüyorum.	4.05	0.76	81.4
Sanal sergi ziyaretleri sanatsal çalışmaları ve kavramları anlamamı kolaylaştırdı.	4.04	0.78	81.4
Sanal sergi ziyaretleri sırasında öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğunu düşünüyorum.	2.64	1.09	20.4
Sanal sergiler güncel sanatı keşfetmemi kolaylaştırdı.	4.01	0.87	77.9

Tablo 1: *Bilişsel ve Öğrenmeye Yönelik Katkıya İlişkin Betimsel İstatistikler*

Bilişsel ve Öğrenmeye Yönelik Katkı alt boyutuna ilişkin nicel bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyimini öğrenme sürecini destekleyen bir yapı olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Maddelerin büyük çoğunluğunda ortalama puanların 4.00'ın üzerinde olması, bilişsel katkının olumlu algılandığına işaret etmektedir. Sanal sergi ziyaretlerinin öğrenim sürecini desteklediğine yönelik değerlendirme yüksek düzeydedir ($X = 4.11$; %83,6). Gözlem becerilerinin gelişimine ilişkin madde ise en yüksek ortalamalardan birine sahiptir ($X = 4.18$; %86,1). Bu bulgular, sanal sergi ortamlarının dikkat, görsel inceleme ve gözleme dayalı öğrenmeyi desteklediğini düşündürmektedir. Bilgi artışı ve sanatsal kavramların anlaşılmasına ilişkin maddelerde de ortalamaların yüksek olduğu görülmektedir ($X = 4.05$ ve $X = 4.04$). Katılıyorum oranlarının %80'in üzerinde olması, sanal sergilerin pasif bir izleme deneyimi olarak değil, kavramsal öğrenmeyi destekleyen bir süreç olarak algılandığını göstermektedir. Buna karşılık, öğrenilen bilgilerin kalıcılığına ilişkin madde diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu maddede ortalamaların görece düşük olması ($X = 2.64$) ve katılıyorum oranının sınırlı kalması (%20,4), sanal sergilerin daha çok anlık öğrenme ve farkındalık üretme bağlamında olumlu değerlendirildiğini; uzun vadeli bilgi kalıcılığı konusunda ise temkinli yaklaşıldığını ortaya koymaktadır. Standart sapma değerinin yüksekliği ($ss = 1.09$), bu konuda katılımcı görüşlerinin çeşitlilik gösterdiğine işaret etmektedir.

Güncel sanatı keşfetmeye ilişkin maddeye verilen yanıtlar da genel olarak olumlu bir eğilim ortaya koymaktadır ($X = 4.01$; %77,9). Bu bulgu, sanal sergilerin özellikle güncel sanat pratiklerine erişim ve farkındalık geliştirme açısından önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu alt boyuta ilişkin nicel bulgular, sanal sergi deneyiminin öğrenme sürecini desteklediğini, gözlem ve kavramsal anlama becerilerini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak öğrenilen bilgilerin kalıcılığına ilişkin görece düşük değerlendirmeler, uzun vadeli öğrenme süreçleri açısından pedagojik açıdan destekleyici düzenlemelere ihtiyaç duyulabileceğini düşündürmektedir.

Ölçek Maddeleri	Ortalama (X)	ss	Katılıyorum (%)
Sanal sergi ziyaretlerinin öğrenim sürecimi desteklediğini düşünüyorum.	4.11	0.72	83.6
Sanal sergi ziyaretlerinin, gözlem becerilerimin gelişmesine katkı sağladığını düşünüyorum.	4.18	0.71	86.1
Sanal sergi ziyaretleri sonrasında ilgili konulara dair bilgi düzeyimin arttığını düşünüyorum.	4.05	0.76	81.4
Sanal sergi ziyaretleri sanatsal çalışmaları ve kavramları anlamamı kolaylaştırdı.	4.04	0.78	81.4
Sanal sergi ziyaretleri sırasında öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğunu düşünüyorum.	2.64	1.09	20.4

Tablo 2: *Pedagojik Uyum ve Eğitsel Değere İlişkin Betimsel İstatistikler*

Pedagojik Uyum ve Eğitsel Değer alt boyutuna ilişkin nicel bulgular, katılımcıların sanal sergileri eğitim-öğretim süreçleriyle uyumlu ve pedagojik açıdan işlevsel bir araç olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bu alt boyutta yer alan tüm maddelerde ortalama puanların 4.00 ve üzerinde olması, sanal sergilerin eğitsel bağlamda olumlu bir tutumla karşılandığına işaret etmektedir.

Sanal sergi ziyaretlerinin pedagojik açıdan uygunluğuna ilişkin madde yüksek bir ortalama değere sahiptir ($\bar{X} = 4.13$; %86,1). Bu bulgu, katılımcıların sanal sergileri mevcut öğretim süreçleriyle uyumlu bir öğrenme ortamı olarak algıladığını göstermektedir. Benzer biçimde, sanal sergilerin eğitim ortamında kullanılmasının öğrenmeyi desteklediğine yönelik değerlendirmeler de yüksek düzeydedir ($\bar{X} = 4.16$; %85,0). Bu sonuçlar, sanal sergilerin pedagojik yapı içerisinde destekleyici bir işlev üstlenebileceğini düşündürmektedir.

Sanal sergi ziyaretlerinin eğitim materyali olarak kullanılabilirliğine ilişkin bulgular da dikkat çekicidir ($\bar{X} = 4.15$; %85,4). Katılımcıların büyük bir bölümü, sanal sergilerin ders içeriğini zenginleştiren, örnekleyici ve tamamlayıcı bir kaynak olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bu durum, sanal sergilerin pedagojik süreçlerde doğrudan öğretim aracı olmaktan ziyade, öğrenmeyi destekleyen ve çeşitlendiren bir materyal olarak konumlandığını göstermektedir.

Sanat eğitimi sürecindeki etkisine ve genel eğitim-öğretim faaliyetlerindeki faydasına ilişkin maddelerde de olumlu bir eğilim gözlemlenmektedir (sırasıyla $\bar{X} = 4.00$ ve $\bar{X} = 4.01$). Katılıyorum oranlarının %78–80 bandında seyretmesi, sanal sergilerin eğitsel değerinin geniş bir katılımcı kitlesi tarafından kabul gördüğünü, ancak bu kabulün mutlak bir pedagojik yeterlilik algısı üretmediğini düşündürmektedir. Standart sapma değerleri, katılımcı görüşlerinin genel olarak homojen bir dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu alt boyuta ilişkin nicel bulgular, sanal sergilerin pedagojik açıdan uyumlu, eğitsel değeri olan ve öğretim süreçlerini destekleyici bir araç olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sanal sergilerin özellikle sanat eğitimi bağlamında ders içeriğini zenginleştiren ve öğrenme ortamını çeşitlendiren bir rol üstlenebileceğini göstermektedir.

Ölçek Maddeleri	Ortalama ($\bar{X}$)	ss	Katılıyorum (%)
Sanal sergi ziyaretleri sırasında ulaşım sorunu yaşamadım.	4.68	0.47	100.0
Sanal sergi ziyareti yaparken zaman sıkıntısı yaşamadım.	4.66	0.48	100.0
Sanal sergileri yer ve mekân sıkıntısı olmadan ziyaret edebilirim.	4.12	0.91	77.1
Sanal sergi ziyaretinin kalabalık ortamda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırdığını düşünüyorum.	3.98	0.97	66.1

Tablo 3: *Erişilebilirlik ve Mekânsal Esnekliğe İlişkin Betimsel İstatistikler*

Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik alt boyutuna ilişkin nicel bulgular, sanal sergi deneyiminin katılımcılar tarafından son derece güçlü bir erişim avantajı sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu alt boyutta yer alan maddelerin ortalama puanlarının genel olarak yüksek olması, sanal sergilerin erişilebilirlik bağlamında olumlu bir tutumla değerlendirildiğine işaret etmektedir.

Ulaşım ve zaman boyutlarına ilişkin maddeler, bu alt boyutun en yüksek ortalama değerlerine sahiptir. Katılımcıların tamamı, sanal sergi ziyaretleri sırasında ulaşım sorunu yaşamadıklarını ($\bar{X} = 4.68$; %100) ve zaman sıkıntısı hissetmediklerini ($\bar{X} = 4.66$; %100) ifade etmiştir. Mekânsal esnekliğe ilişkin değerlendirmeler de genel olarak olumlu olmakla birlikte, önceki iki maddeye kıyasla daha dengeli bir dağılım sergilemektedir. Sanal sergilerin yer ve mekân sıkıntısı olmadan ziyaret edilebilmesine ilişkin madde yüksek bir ortalama değere sahiptir ($\bar{X} = 4.12$), ancak katılıyorum oranının %77,1 düzeyinde kalması, katılımcıların bir bölümünün bu avantajı daha temkinli değerlendirdiğini düşündürmektedir. Standart sapma değerinin görece yüksek olması (ss = 0.91), mekânsal esneklik algısının katılımcılar arasında farklılaştığını göstermektedir.

Kalabalık ortamlarda bulunma zorunluluğunun ortadan kalkmasına ilişkin madde, bu alt boyutta en düşük ortalamaya sahiptir ($X = 3.98$; %66,1). Bu bulgu, sanal sergilerin kalabalıktan kaçınma açısından bir avantaj sunduğunu düşünen katılımcıların çoğunlukta olduğunu, ancak bu durumun tüm katılımcılar için belirleyici bir etken olmadığını ortaya koymaktadır. Standart sapma değerinin görece yüksek olması ($ss = 0.97$), bu konuda farklı deneyim ve beklentilerin bulunduğunu düşündürmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik alt boyutuna ilişkin nicel bulgular, sanal sergilerin özellikle ulaşım ve zaman açısından güçlü bir erişim avantajı sunduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, mekânsal esneklik ve kalabalıktan kaçınma gibi boyutlarda algıların daha çeşitlendiği görülmektedir. Bu durum, sanal sergilerin erişilebilirlik bağlamında güçlü bir potansiyele sahip olmakla birlikte, izleyici deneyiminin bireysel beklentilere göre farklılaşabildiğini göstermektedir.

Ölçek Maddeleri	Ortalama (X)	ss	Katılıyorum (%)
Sanal sergiler, hayal gücümü kullanarak kendimi sanatsal olarak ifade etmeme katkı sağlar.	4.07	0.80	81.8
Sanal sergilerde, sanatsal eleştirileri daha rahat yapabildiğimi düşünüyorum.	4.06	0.76	83.6
Sanal sergi ziyaretleri, farklı sanat alanlarına ilgimi artırdı.	4.11	0.76	85.0
Sanatın dijital ortama taşınması farklı sergi deneyimleri sunmaktadır.	4.19	0.74	87.1
Sanal sergi ziyaretleri sayesinde birçok deneyim kazandığımı düşünüyorum.	3.92	1.00	65.0
Sanal sergiler sunduğu olanaklarla, gerçek sergi deneyiminin yerini alabilir.	2.25	0.96	10.7

Tablo 4: *Deneyimsel Etkileşim, Motivasyon ve Tutum Yönelimine İlişkin Betimsel İstatistikler*

Deneyimsel Etkileşim, Motivasyon ve Tutum Yönelimi alt boyutuna ilişkin nicel bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyimini genel olarak motive edici, ilgi artırıcı ve deneyimsel açıdan zenginleştirici bir süreç olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bu alt boyutta yer alan maddelerin büyük çoğunluğunda ortalama puanların 4.00'ın üzerinde olması, sanal sergilerin deneyimsel etkileşim ve motivasyon açısından olumlu bir tutumla karşılandığına işaret etmektedir.

Katılımcılar, sanal sergilerin hayal gücünü harekete geçiren ve sanatsal ifade olanaklarını destekleyen bir deneyim sunduğunu belirtmiştir ($X = 4.07$; %81,8). Benzer biçimde, sanatsal eleştirilerin daha rahat yapılabildiğine ilişkin madde de yüksek bir ortalamaya sahiptir ($X = 4.06$; %83,6). Bu bulgular, sanal sergi ortamlarının katılımcılara daha özgür ve bireysel bir düşünme alanı sunduğunu düşündürmektedir.

Farklı sanat alanlarına yönelik ilginin artmasına ilişkin değerlendirmeler, katılımcıların sanal sergi deneyimini keşif ve merak uyandırıcı bir süreç olarak algıladığını göstermektedir ($X = 4.11$; %85,0). Özellikle sanatın dijital ortama taşınmasının yeni sergi deneyimleri sunduğuna ilişkin madde, bu alt boyutta en yüksek ortalamaya sahiptir ($X = 4.19$; %87,1). Bu sonuç, dijital sergi formatlarının katılımcılar tarafından yenilikçi ve deneyim çeşitliliği sunan bir yapı olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Buna karşılık, sanal sergi ziyaretleri sayesinde kazanılan deneyimlere ilişkin madde daha dengeli bir dağılım sergilemektedir ($X = 3.92$; %65,0). Bu bulgu, katılımcıların önemli bir bölümünün sanal sergilerden deneyim kazandığını düşündüğünü, ancak bu deneyimin tüm katılımcılar için aynı düzeyde güçlü algılanmadığını göstermektedir. Standart sapma değerinin görece yüksek olması ($ss = 1.00$), deneyimsel kazanımlara ilişkin algıların çeşitlilik gösterdiğine işaret etmektedir.

Alt boyutun en belirgin ayrışan maddesi, sanal sergilerin gerçek sergi deneyiminin yerini alabileceğine ilişkin ifadedir. Bu maddede ortalama puanın oldukça düşük olması ($X = 2.25$) ve katılıyorum oranının

sınırlı kalması (%10,7), katılımcıların büyük çoğunluğunun sanal sergileri fiziksel sergilerin yerine geçebilecek bir deneyim olarak görmediğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu bulgu, sanal sergilerin güçlü deneyimsel ve motivasyonel yönlerine rağmen, fiziksel sergi deneyiminin yerine geçmekten ziyade onu tamamlayan bir deneyim alanı olarak konumlandığını düşündürmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu alt boyuta ilişkin nicel bulgular, sanal sergilerin motivasyon, ilgi ve deneyimsel etkileşim açısından güçlü bir potansiyel sunduğunu; ancak fiziksel sergi deneyiminin yerine geçme konusunda katılımcılar tarafından temkinli biçimde değerlendirildiğini göstermektedir. Bu durum, sanal sergilerin deneyimsel değerinin yenilik, keşif ve bireysel etkileşim üzerinden algılandığını; fiziksel sergilerle ise tamamlayıcı bir ilişki içinde konumlandırıldığını ortaya koymaktadır.

Alt Boyut	Deneyimsel Algı ve Genel İzlenim		
Maddeler	1: Sanal sergi deneyimini genel olarak nasıl tanımlarsınız? 2: Sergiyle ilk karşılaşma anınızda dikkatinizi çeken unsurlar nelerdi? (Görsel düzen, dolaşım, içerik sunumu gibi)		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Olumlu Genel İzlenim	Sanal sergi deneyiminin genel olarak işlevsel, anlaşılır ve olumlu biçimde algılanması	214	“Genel olarak sergiye dair olumlu bir izlenim edindim.”
Deneyim Akışının Rahatlığı	Gezinme sürecinin yorucu olmaması ve deneyimin akıcı algılanması	176	“İçeriği takip etmek zorlayıcı değildi.”
Sorunsuz Kullanım	Teknik aksaklık, yön bulma ya da erişim sorunu yaşanmaması	162	“Deneyim süreci benim için rahat ve sorunsuz ilerledi.”
İlk Karşılaşma Etkisi	Sergiyle ilk temas anında düzenli, sade ya da dikkat çekici bir izlenim oluşması	148	“Sergiye ilk girdiğimde düzenli bir yapı dikkatimi çekti.”
Nötr / Temkinli Değerlendirme	Deneyimin işlevsel bulunmasına karşın sınırlı etki yarattığı yönündeki değerlendirmeler	66	“Sanal sergi bana göre yeterince işlevseldi.”

Tablo 5: *Deneyimsel Algı ve Genel İzlenime İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Deneyimsel Algı ve Genel İzlenim alt boyutuna ilişkin bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyimini büyük ölçüde olumlu bir çerçeve içinde değerlendirdiğini göstermektedir. Bulgular, deneyimin ilk temas anından itibaren anlaşılır, düzenli ve işlevsel bir yapı üzerinden algılandığını; bu durumun sergiye yönelik genel izlenimin oluşmasında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı, sanal sergi deneyimini “olumlu” olarak nitelendirirken, bu olumlu algının temelinde kullanım kolaylığı ve deneyim sürecinin akıcı ilerlemesi yer almaktadır.

Deneyim akışına ilişkin ifadeler incelendiğinde, katılımcıların sanal sergi gezisini zihinsel ya da bilişsel açıdan yorucu bir süreç olarak algılamadıkları görülmektedir. Gezinme sürecinin kesintisiz ve takip edilebilir olması, katılımcıların sergi içeriğine odaklanmasını kolaylaştıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, sanal sergi deneyiminin özellikle süreklilik ve akış açısından kullanıcıyı zorlamayan bir yapı sunduğunu düşündürmektedir.

Sorunsuz kullanım temasında yoğunlaşan görüşler, sanal sergi platformunun teknik ve yönetsel açıdan katılımcılar için büyük ölçüde problem üretmediğini ortaya koymaktadır. Yön bulma güçlüğü, erişim engeli ya da teknik aksaklıkların sınırlı düzeyde dile getirilmesi, deneyimin kesintiye uğramadan sürdürülebildiğini göstermektedir. Bu bulgu, sanal sergi deneyiminin temel işlevselliğinin katılımcılar tarafından görünür ve yeterli bulunduğuna işaret etmektedir.

İlk karşılaşma etkisine yönelik ifadeler, sanal sergiyle kurulan ilişkinin başlangıç aşamasının deneyimin genel algısını biçimlendirdiğini göstermektedir. Katılımcılar, sergiyle ilk temas anında karşılaştıkları düzenli yapı, sade görsel organizasyon ve anlaşılır sunum biçimini, dikkat çekici ve güven verici

unsurlar olarak tanımlamıştır. Bu durum, sanal sergi tasarımında ilk izlenimin, deneyimin devamına yönelik algısal bir çerçeve oluşturduğunu düşündürmektedir.

Bununla birlikte, azımsanmayacak sayıda katılımcının deneyimi nötr ya da temkinli bir bakışla değerlendirdiği de görülmektedir. Bu görüşler, sanal sergi deneyiminin işlevsel olarak yeterli bulunmasına karşın, güçlü bir etki ya da derin bir izlenim yaratmadığı yönündeki değerlendirmeleri içermektedir. Bu durum, sanal sergilerin genel izlenim düzeyinde daha çok düzen ve kullanım kolaylığı üzerinden olumlu algı üretirken, duygusal yoğunluk ya da güçlü deneyim hissi açısından sınırlı bir etki alanına sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Genel olarak bu alt boyuta ilişkin bulgular, sanal sergi deneyiminin katılımcılar tarafından öngörülebilir, kontrollü ve kullanıcıyı yormayan bir deneyim alanı olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Deneyimsel algının ağırlıklı olarak işlevsellik, akış ve düzen üzerinden tanımlanması, sanal sergilerin ilk izlenim düzeyinde bilişsel rahatlık ve erişilebilirlik ekseninde değerlendirildiğini göstermektedir. Bu durum, sanal sergi deneyiminin güçlü yönlerinin, özellikle ilk karşılaşma ve genel kullanım süreci bağlamında ortaya çıktığını, ancak deneyimin derinlik ve etki boyutlarının ilerleyen aşamalarda tartışılmaya açık kaldığını göstermektedir.

Deneyimsel algı ve genel izlenime ilişkin nitel bulgular, nicel bulgularda sanal sergilerin genel olarak olumlu değerlendirildiğini gösteren eğilimlerle birlikte ele alındığında, katılımcıların sanal sergi deneyimini işlevsel ve anlaşılır bir yapı olarak algıladıklarını düşündürmektedir. Nicel verilerde öne çıkan olumlu tutumlar, nitel bulgularda deneyimin sade, rahat ve takip edilebilir bulunmasına yönelik ifadelerle desteklenmektedir. Bununla birlikte, nitel bulgularda yer alan sınırlı eleştirel değerlendirmeler, nicel bulgularda gözlenen daha temkinli yanıtlarla birlikte değerlendirildiğinde, deneyimsel algının tekdüze bir yapı sergilemediğine işaret etmektedir.

Alt Boyut	Mekânsal Algı, Dolaşım ve Kullanılabilirlik		
Maddeler	3: Sanal sergi ortamında eserleri deneyimleme biçiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz? 4: Sanal sergi ortamında eserlerle kurduğunuz etkileşimi nasıl tanımlarsınız?		
Tema	Açıklama	Tema	Açıklama
Açık ve Anlaşılır Dolaşım Algısı	Sergi içinde yön bulmanın kolay olması ve dolaşımın net algılanması	201	“Gezinti sırasında yön kaybı yaşamadım.”
Görsel Düzenin Dolaşımı Desteklemesi	Görsel yerleşimlerin dolaşımı zorlaştırmaması ve yönlendirici bir rol üstlenmesi	187	“Görsel yerleşimler gezintiyi zorlaştırmıyordu.”
Mekânsal Netlik	Sergi alanlarının sınırlarının ve geçişlerinin anlaşılır biçimde algılanması	169	“Gezinti alanları netti.”
Kullanılabilir ve Sade Arayüz	Arayüzün karmaşık bulunmaması ve erişilebilir algılanması	158	“Sergi içinde dolaşmak karmaşık değildi.”
Mekânsal Sınırlılık Algısı	Fiziksel mekâna özgü derinlik ve mekân hissinin zayıf algılanması	72	“Mekân hissi çok güçlü değildi.”

Tablo 6. *Mekânsal Algı, Dolaşım ve Kullanılabilirliğe İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Mekânsal Algı, Dolaşım ve Kullanılabilirlik alt boyutuna ilişkin bulgular, sanal sergi deneyiminin katılımcılar tarafından büyük ölçüde açık, anlaşılır ve yönlendirici bir mekânsal kurgu üzerinden algılandığını göstermektedir. Dolaşımın sezgisel biçimde kurulmuş olması, katılımcıların sergi içinde nerede olduklarını ve bir sonraki adımda nereye yönelmeleri gerektiğini kolaylıkla kavrayabilmelerine olanak tanımıştır. Yön bulmaya ilişkin güçlüklerin sınırlı düzeyde dile getirilmesi, dijital mekânın okunabilir ve öngörülebilir bir yapı sunduğunu düşündürmektedir.

Görsel düzenin dolaşımı destekleyici rolüne ilişkin ifadeler, mekânsal algının yalnızca yönlendirme araçlarıyla değil, görsel organizasyonun bütüncül yapısıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Görsel öğelerin dolaşımı kesintiye uğratmaması, estetik düzen ile mekânsal okunabilirlik arasında doğrudan

bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Mekânsal netlik temasında yoğunlaşan görüşler, sergi alanlarının sınırlarının ve geçiş noktalarının katılımcılar tarafından açık biçimde algılandığını düşündürmektedir.

Kullanılabilirlik bağlamında, arayüzün sade ve erişilebilir olması katılımcılar tarafından olumlu değerlendirilmiş; sergi içinde dolaşımın teknik ya da yapısal bir karmaşa yaratmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar sanal sergi deneyiminin fiziksel mekâna özgü derinlik ve atmosfer hissini sınırlı ölçüde yansıttığını belirtmiştir. Bu durum, sanal mekânın işlevsel ve okunabilir yapısına karşın, mekânsal yoğunluk ve bedensel yönelim açısından daha temkinli bir deneyim sunduğunu göstermektedir.

Genel olarak bulgular, sanal sergi ortamının düzenli, yönlendirici ve kullanılabilir bir mekânsal yapı sunduğunu; dolaşımın açıklığı ve mekânsal netliğin deneyimin akışını desteklediğini ortaya koymaktadır. Nicel ve nitel bulgular birlikte değerlendirildiğinde, sanal sergilerin kullanıcıyı yormayan ve erişilebilir bir deneyim sunduğu, buna karşılık mekânsal derinlik ve deneyimsel yoğunluk açısından sınırlı bir etki alanına sahip olduğu görülmektedir.

Alt Boyut	Estetik Algı ve Görsel Deneyim		
Maddeler	5: Dijital ortamda sunulan eserlerin estetik algınızı hangi yönleriyle etkilediğini düşünüyorsunuz? 6: Sanal sergi deneyiminde estetik açıdan güçlü ya da sınırlı bulduğunuz yönler nelerdi?		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Görsel Düzen ve Sunumun Estetik Etkisi	Eserlerin dijital ortamda düzenli ve dengeli sunulmasının estetik algıyı güçlendirmesi	193	“Eserler düzenli sunulduğu için estetik olarak daha net algılandı.”
Odaklanmayı Artıran Görsel Sadelik	Sade arayüz ve sınırlı görsel karmaşanın estetik algıyı desteklemesi	171	“Görsel kalabalık olmadığı için eserlere odaklanmak kolaydı.”
Dijital Sunumun Estetik Sınırlılığı	Dijital ortamın fiziksel sergideki doku, ölçek ve atmosferi tam yansıtamaması	104	“Eserler estetikti ama fizikseldeki etkisi yoktu.”
Görsel Etkileşimin Yetersizliği	Görsel derinlik, ölçek algısı ya da etkileşim olanaklarının sınırlı bulunması	89	“Görsel olarak güzel ama biraz yüzeysel hissettirdi.”

Tablo 7. *Estetik Algı ve Görsel Deneyime İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Estetik Algı ve Görsel Deneyim alt boyutuna ilişkin bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyiminde estetik algıyı ağırlıklı olarak dijital sunumun düzeni, sadeliği ve görsel kontrol edilebilirliği üzerinden değerlendirdiğini göstermektedir. Eserlerin dengeli ve sistemli biçimde sunulması, katılımcıların önemli bir bölümü tarafından estetik algıyı destekleyen bir unsur olarak ifade edilmiştir. Arayüzün sade yapısı ve görsel karmaşanın sınırlı olması, katılımcıların yarısından fazlası tarafından eserlere odaklanmayı kolaylaştıran bir özellik olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, sanal ortamda estetik deneyimin öncelikle görsel organizasyon ve kontrollü bir sunum çerçevesinde şekillendiğini düşündürmektedir.

Buna karşılık, katılımcıların kayda değer bir bölümü sanal sergi deneyiminin fiziksel sergilerde hissedilen estetik yoğunluğu tam olarak karşılayamadığını belirtmiştir. Özellikle dokusal özellikler, ölçek algısı ve mekânsal atmosferin sanal ortamda sınırlı kaldığı vurgulanmıştır. Bu durum, estetik algının dijital ortamda büyük ölçüde görsel yüzey üzerinden kurulmasına ve maddesel boyutun geri planda kalmasına yol açmaktadır.

Nicel ve nitel bulgular birlikte değerlendirildiğinde, sanal sergilerde estetik deneyimin düzen ve sadelik üzerinden tanımlandığı; görsel sunumun öğrenme ve odaklanmayı desteklediği görülmektedir. Bununla birlikte, estetik yoğunluğun sınırlı algılanması, sanal sergi deneyiminin fiziksel sergi estetiğiyle doğrudan karşılaştırılmasından ziyade, kendi bağlamı içinde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Alt Boyut	Fiziksel ve Sanal Sergi Karşılaştırması		
Maddeler	7: Sergi içeriğiyle etkileşim kurma biçiminizin, fiziksel sergi deneyimlerinden farklılaştığını düşündüğünüz noktalar var mı?		
	8: Daha önce fiziksel sergiler deneyimlediyseniz, sanal sergi deneyimini bu deneyimlerle nasıl karşılaştırırsınız?		
	9: Sizce sanal sergiler ve fiziksel sergiler hangi açılardan birbirini tamamlayabilir ya da ayırır?		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Etkileşim Biçiminin Farklılaşması	Sanal ortamda eserlerle kurulan ilişkinin fiziksel sergilere kıyasla daha mesafeli ve kontrollü algılanması	198	“Eserlerle temas daha dolaylıydı.”
Fiziksel Serginin Duyusal Üstünlüğü	Fiziksel sergilerin mekân, ölçek ve atmosfer açısından daha güçlü algılanması	185	“Fiziksel sergide ortam hissi çok daha etkili.”
Sanal Serginin İşlevsel Avantajları	Sanal sergilerin erişim, tekrar izleme ve bireysel tempo açısından avantajlı bulunması	172	“Sanal sergide istediğim kadar zaman ayırabildim.”
Tamamlayıcı Deneyim Algısı	Sanal ve fiziksel sergilerin birbirini destekleyici deneyimler sunduğu yönündeki değerlendirmeler	154	“Birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcısı gibi.”
Ayrışan Deneyim Alanları	Sanal ve fiziksel sergilerin farklı beklenti ve deneyim biçimlerine karşılık geldiği algısı	91	“İkisi bambaşka deneyimler sunuyor.”

Tablo 8. *Fiziksel ve Sanal Sergi Karşılaştırmasına İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Fiziksel ve Sanal Sergi Karşılaştırması alt boyutuna ilişkin bulgular, katılımcıların sanal ve fiziksel sergi deneyimlerini karşıtliklar kadar tamamlayıcılık üzerinden de değerlendirdiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü sanal sergi ortamında eserlerle kurulan etkileşimin fiziksel sergilere kıyasla daha dolaylı ve mesafeli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu değerlendirmeler, sanal ortamda izleyici–eser ilişkisinin bedensel ve mekânsal temas yerine görsel ve bilişsel düzlemde kurulduğunu düşündürmektedir.

Fiziksel sergilerin duyusal üstünlüğüne ilişkin görüşler, katılımcıların yaklaşık üçte ikisinde belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Katılımcılar, fiziksel sergilerde mekânla kurulan ilişkinin, eserlerin ölçeğinin ve atmosferin estetik ve deneyimsel algıyı güçlendirdiğini vurgulamıştır. Bu durum, fiziksel sergi deneyiminin çoklu duyusal katılım üzerinden daha yoğun bir deneyim sunduğu yönündeki algıyı desteklemektedir. Buna karşılık, sanal sergilerin işlevsel avantajlarına dikkat çeken değerlendirmeler de yaygın biçimde dile getirilmiştir. Bu bulgular, sanal sergilerin deneyimsel derinlikten ziyade erişilebilirlik ve kontrol edilebilirlik üzerinden güçlü bir etki alanı oluşturduğunu göstermektedir.

Tamamlayıcı deneyim algısına ilişkin görüşler, katılımcıların yaklaşık yarısında sanal ve fiziksel sergilerin birbirinin alternatifi olarak değil, farklı ihtiyaçlara karşılık veren deneyim biçimleri olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu katılımcılar, sanal sergilerin fiziksel sergilerin öncesinde ya da sonrasında destekleyici bir rol üstlenebileceğini, sergi deneyimini genişleten bir araç olarak işlev görebileceğini ifade etmiştir.

Ayrışan deneyim alanlarına işaret eden değerlendirmeler ise katılımcıların daha sınırlı bir bölümünde gözlemlenmiştir. Bu görüşler, sanal ve fiziksel sergilerin farklı beklenti düzeylerine ve izleme motivasyonlarına hitap ettiğini; dolayısıyla doğrudan karşılaştırılmaktan ziyade ayrı deneyim kategorileri olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Genel olarak bu alt boyuta ilişkin bulgular, sanal ve fiziksel sergi deneyimlerinin hiyerarşik bir üstünlük ilişkisi içinde değil, farklı deneyim boyutları üzerinden konumlandığını göstermektedir. Bu durum,

sanal sergilerin fiziksel sergilerin yerini almak yerine, sergi deneyimini farklı bağlamlarda tamamlayan bir deneyim alanı sunduğunu düşündürmektedir.

Alt Boyut	Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik		
Maddeler	10: Sanal serginin zamandan ve mekândan bağımsız erişilebilir olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
	11: Fiziksel bir sergiyi ziyaret etme olanağına sahip olmasaydınız, sanal serginin sizin için ne tür bir erişim kolaylığı sağladığını düşünüyorsunuz?		
	12: Erişilebilirlik açısından değerlendirildiğinde, sanal sergilerin fiziksel sergilere kıyasla hangi avantajları ya da sınırlılıkları olduğunu düşünüyorsunuz?		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Zamansal ve Mekânsal Bağımsızlık	Sergiye istenilen zamanda ve mekândan erişebilme olanağının olumlu algılanması	221	“İstediğim zaman girip inceleyebilmek büyük kolaylıktı.”
Erişim Engellerinin Azalması	Fiziksel, coğrafi ya da ekonomik engellerin sanal ortamda ortadan kalkması	196	“Fiziksel olarak gidemeyeceğim bir sergiyi rahatça gezabildim.”
Bireysel Esneklik ve Kontrol	İzleme süresini ve hızını bireysel olarak belirleyebilme olanağı	182	“Kendi tempomda gezabilmek benim için avantajdı.”
Fiziksel Sergilere Göre Erişim Avantajı	Sanal sergilerin erişilebilirlik açısından fiziksel sergilere kıyasla daha kapsayıcı bulunması	167	“Herkes için daha ulaşılabilir olduğunu düşünüyorum.”
Erişilebilirliğin Sınırlı Boyutları	Teknik altyapı, ekran bağımlılığı ya da dijital yorgunluk gibi sınırlılıkların dile getirilmesi	88	“İnternet ve ekranla sınırlı olması bazen zorlayıcı.”

Tablo 9. *Erişilebilirlik ve Mekânsal Esnekliğe İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik alt boyutuna ilişkin bulgular, sanal sergi deneyiminin katılımcılar tarafından ağırlıklı olarak erişim kolaylığı ve esneklik üzerinden olumlu biçimde değerlendirildiğini göstermektedir. Katılımcıların çok büyük bir bölümü sanal sergilerin zamandan ve mekândan bağımsız erişilebilir olmasını deneyimin en güçlü yönlerinden biri olarak tanımlamıştır. Bu değerlendirmeler, sanal sergilerin geleneksel sergi deneyimine kıyasla daha kapsayıcı bir erişim alanı sunduğunu düşündürmektedir. Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi fiziksel olarak ziyaret etme olanağı bulunmayan sergilerin sanal ortamda erişilebilir olmasının, kültürel ve sanatsal içeriğe ulaşım açısından belirleyici bir kolaylık sağladığını ifade etmiştir. Bu durum, sanal sergilerin erişilebilirlik bağlamında eşitleyici bir işlev üstlendiğini düşündürmektedir.

Bireysel esneklik ve kontrol temasına ilişkin görüşler, katılımcıların yarısından fazlasının sanal sergi deneyimini kendi izleme temposunu belirleyebilme açısından olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Katılımcılar, sergi süresini uzatma, belirli eserlere tekrar dönme ya da kısa süreli gezintiler yapabilmek gibi olanakların, deneyimi kişiselleştiren unsurlar olduğunu vurgulamıştır. Bu bulgu, sanal sergi deneyiminin katılımcıya daha fazla özerklik tanıyan bir yapı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Fiziksel sergilere kıyasla erişim avantajına ilişkin değerlendirmeler, katılımcıların yaklaşık %55–60’ında sanal sergilerin daha geniş bir kullanıcı kitlesine hitap ettiği yönünde bir algının bulunduğunu göstermektedir. Bu görüşler, sanal sergilerin mekânsal sınırlamaları aşarak farklı yaş grupları, fiziksel koşullara sahip bireyler ve farklı coğrafyalarda bulunan izleyiciler için erişilebilir bir deneyim sunduğunu ifade etmektedir.

Buna karşılık, erişilebilirliğin sınırlı boyutlarına işaret eden görüşler de katılımcıların daha sınırlı bir bölümünde dile getirilmiştir. Bu değerlendirmeler, teknik altyapı gereksinimleri, uzun süre ekran karşısında kalma durumu ve dijital yorgunluk gibi unsurların sanal sergi deneyimini belirli ölçüde sınırlayabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, sanal sergilerin erişilebilirlik açısından güçlü bir potansiyele sahip olmasına karşın, dijital koşullara bağımlı bir deneyim alanı sunduğunu

düşündürmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Erişilebilirlik ve Mekânsal Esneklik alt boyutuna ilişkin bulgular, sanal sergilerin erişim kolaylığı, bireysel esneklik ve kapsayıcılık açısından güçlü bir deneyim sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sanal sergilerin özellikle erişim odaklı amaçlar doğrultusunda etkili bir araç olarak konumlandığını göstermektedir.

Alt Boyut	Öğrenme, Eğitsel Katkı ve Pedagojik İşlev		
Maddeler	13: Sanal sergi deneyiminin, öğrenme ve bilgi edinme sürecinize nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?		
	14: Sanal sergilerin, sanat eğitimi bağlamında nasıl bir işlev üstlenebileceğini düşünüyorsunuz?		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Bilgiye Kolay ve Sürekli Erişim	Eser bilgilerine rahat ulaşabilme ve içerikleri tekrar inceleyebilme olanağı	206	“Bilgileri istediğim zaman tekrar inceleyebildim.”
Öğrenme Sürecinde Bireysel Tempo	Öğrenmenin bireysel hız ve ilgiye göre ilerleyebilmesi	191	“Kendi hızımda öğrenmek benim için daha verimliydi.”
Kavramsal ve Görsel Öğrenme Desteği	Görsel içeriklerin öğrenmeyi desteklemesi ve kavramların daha anlaşılır hâle gelmesi	173	“Eserleri görerek incelemek öğrenmeyi kolaylaştırdı.”
Sanat Eğitimi İçin Tamamlayıcı Araç	Sanal sergilerin sanat eğitimi süreçlerini destekleyici bir işlev üstlenmesi	159	“Derslerde destekleyici bir materyal olarak kullanılabilir.”
Pedagojik Sınırlılık Algısı	Yüz yüze etkileşim ve rehberlik eksikliğine işaret eden değerlendirmeler	84	“Eğitici yönü var ama rehberlik eksik kalıyor.”

Tablo 10. *Öğrenme, Eğitsel Katkı ve Pedagojik İşleve İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Öğrenme, Eğitsel Katkı ve Pedagojik İşlev alt boyutuna ilişkin bulgular, sanal sergi deneyiminin katılımcılar tarafından öğrenme sürecini destekleyen bir araç olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü, bilgiye kolay erişim ve içerikleri tekrar inceleyebilme olanağının öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bu özellikler, sanal sergilerin öğrenme sürecinde süreklilik ve pekiştirme sağlayan bir yapı sunduğunu düşündürmektedir.

Bireysel tempo bağlamında elde edilen bulgular, katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin sanal sergi deneyimini kişiselleştirilmiş bir öğrenme ortamı olarak değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, fiziksel sergilerde yaşanan zaman ve mekân sınırlamalarının sanal ortamda ortadan kalktığını ve bu durumun öğrenme sürecini daha kontrollü hâle getirdiğini belirtmiştir.

Görsel ve kavramsal öğrenmeye ilişkin değerlendirmeler, katılımcıların yarısından fazlasının sanal sergileri görsel temelli öğrenmeyi destekleyen işlevsel bir ortam olarak algıladığını göstermektedir. Eserlerin doğrudan ve ayrıntılı biçimde incelenebilmesi, soyut kavramların daha anlaşılır hâle gelmesine katkı sağlamıştır. Bu durum, sanal sergilerin özellikle görsel ağırlıklı eğitim alanları için pedagojik bir destek sunduğunu ortaya koymaktadır.

Sanat eğitimi bağlamında, katılımcıların yaklaşık %55–60’ı sanal sergileri ders içeriğini destekleyen, örnekleyici ve zenginleştirici bir araç olarak değerlendirmiştir. Buna karşılık, daha sınırlı bir katılımcı grubu yüz yüze rehberlik, anlık geri bildirim ve eğitmen–öğrenci etkileşiminin sanal sergi ortamında yeterince karşılanmadığını ifade etmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bulgular sanal sergilerin öğrenme sürecini destekleyen, bireysel tempoya olanak tanıyan ve görsel-kavramsal öğrenmeyi güçlendiren bir potansiyele sahip olduğunu; ancak pedagojik etkileşimin yoğun olduğu süreçlerde daha çok tamamlayıcı bir öğrenme ortamı olarak konumlandığını göstermektedir.

Alt Boyut	Eleştirel Değerlendirme		
Maddeler	15: Sanal sergi platformunun izleyici deneyimi açısından geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz yönler neler olabilir?		
Tema	Açıklama	f	Örnek Katılımcı İfadesi
Etkileşim ve Katılımın Artırılması	İzleyici–eser etkileşiminin daha aktif hâle getirilmesi gerekliliği	184	“Eserlerle daha fazla etkileşim kurulabilseydi daha etkileyici olurdu.”
Görsel Derinlik ve Mekân Hissinin Güçlendirilmesi	Mekânsal derinlik, ölçek ve atmosfer algısının yetersiz bulunması	169	“Mekân hissi biraz daha güçlendirilebilir.”
Rehberlik ve Yönlendirme Eksikliği	Küratoryal yönlendirme, anlatım ya da rehberlik unsurlarının sınırlı olması	152	“Bir rehber anlatımı olsaydı daha anlamlı olurdu.”
Teknik ve Arayüz Geliştirme İhtiyacı	Arayüz akıcılığı, yüklenme hızı ve teknik kararlılığa ilişkin beklentiler	121	“Teknik olarak daha akıcı olabilir.”
Etkileşimi Sınırlı Bulan Nötr Yaklaşım	Geliştirme gerekliliğinin sınırlı düzeyde ifade edilmesi	67	“Genel olarak yeterliydi, çok büyük bir eksik hissetmedim.”

Tablo 11. *Eleştirel Değerlendirmeye İlişkin Temalar ve Katılımcı Görüşleri (N = 280)*

Eleştirel Değerlendirme alt boyutuna ilişkin bulgular, katılımcıların sanal sergi deneyimini genel olarak işlevsel bulmakla birlikte, deneyimin derinleştirilmesine yönelik çeşitli geliştirme alanlarına dikkat çektiğini göstermektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü, izleyici–eser etkileşiminin artırılması gerektiğini vurgulamış; izleyicinin pasif bir konumdan daha aktif bir deneyim sürecine dâhil edilmesine yönelik beklentiler dile getirilmiştir.

Mekânsal algıya ilişkin değerlendirmeler, katılımcıların yaklaşık %60’ında sanal sergi deneyiminin görsel derinlik ve mekân hissi açısından geliştirilmeye açık bir alan sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu görüşler, fiziksel sergilerde deneyimlenen ölçek ve atmosfer hissini sanal ortamda sınırlı kaldığını, görsel sunumun daha zengin çözümlerle desteklenmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Rehberlik ve yönlendirme eksikliği, katılımcıların yarısından fazlasında öne çıkan bir eleştiri alanıdır. Küratoryal anlatımların, açıklayıcı yönlendirmelerin ve rehberli gezinti seçeneklerinin deneyimi daha anlamlı ve bütüncül hâle getirebileceği ifade edilmiştir. Bu bulgu, sanal sergi deneyiminde anlatsal çerçevenin ve bilginin sunum biçiminin belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Teknik altyapıya ilişkin değerlendirmeler ise katılımcıların yaklaşık %40–45’inde yüklenme süreleri, geçişlerin akıcılığı ve arayüz kararlılığı gibi unsurların deneyimi etkileyen önemli faktörler olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Buna karşılık, daha sınırlı bir katılımcı grubu sanal sergi deneyimini yeterli bulmuş ve belirgin bir geliştirme ihtiyacı hissetmediğini belirtmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bulgular sanal sergilerin erişilebilir ve işlevsel bir deneyim sunduğunu; ancak etkileşim, mekânsal derinlik, rehberlik ve teknik altyapı açısından geliştirmeye açık yönler barındırdığını göstermektedir. Nicel ve nitel bulgular birlikte ele alındığında, sanal sergilerin üniversite düzeyindeki izleyiciler tarafından çok boyutlu bir deneyim alanı olarak algılandığı; eğitsel ve deneyimsel rollerinin bağlama ve tasarımsal tercihlere bağlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Bu çerçevede, izleyen tartışma bölümünde bulgular güncel kuramsal yaklaşımlar ışığında eleştirel bir perspektifle tartışılacaktır.

Tartışma

Bu çalışmada elde edilen bulgular, sanal sergi deneyiminin üniversite öğrencileri tarafından tek boyutlu bir teknolojik deneyim olarak değil; öğrenme, erişilebilirlik, estetik algı ve deneyimsel etkileşim eksenlerinde farklı yoğunluklar üreten çok katmanlı bir yapı olarak algılandığını göstermektedir. Nicel ve nitel veriler birlikte değerlendirildiğinde, sanal sergilerin eğitsel ve deneyimsel potansiyelinin büyük ölçüde kabul gördüğü, bazı boyutlarda ise temkinli yaklaşımların sürdüğü anlaşılmaktadır.

Bilişsel ve öğrenmeye yönelik katkıya ilişkin bulgular, sanal sergilerin gözlem becerileri, kavramsal anlama ve güncel sanata erişim açısından işlevsel bir öğrenme ortamı sunduğunu düşündürmektedir. Buna karşın bilginin uzun vadeli kalıcılığına dair görece düşük değerlendirmeler, pedagojik etkinin farkındalık ve kısa vadeli öğrenme çıktıları üzerinden algılandığını göstermektedir. Bu durum, sanal sergilerin eğitsel rolünün yapılandırılmış pedagojik bağlamlarla güçlenebileceğine işaret etmektedir.

Pedagojik uyum alt boyutunda elde edilen yüksek ortalamalar, sanal sergilerin eğitim ortamlarında kullanılabilirliğine yönelik güçlü bir kabulü ortaya koymaktadır. Katılımcıların bu ortamları doğrudan bir öğretim yöntemi yerine öğrenmeyi destekleyen tamamlayıcı bir materyal olarak konumlandırması, dijital öğrenme ortamlarının etkisinin bağlamsal entegrasyonla ilişkili olduğunu vurgulayan çalışmalarla örtüşmektedir. Erişilebilirlik ve mekânsal esneklik, sanal sergilerin en güçlü yönü olarak öne çıkmaktadır. Fiziksel kısıtların ortadan kalktığına ilişkin değerlendirmeler önemli bir avantajı işaret etse de mekânsal esnekliğin her katılımcı için aynı ölçüde belirleyici olmaması, erişilebilirliğin tek başına deneyimin niteliğini açıklamadığını göstermektedir. Bu bulgu, erişimin deneyimsel derinliği garanti etmediğine dair tartışmalarla paralellik göstermektedir.

Deneyimsel etkileşim ve motivasyon boyutunda sanal sergilerin ilgi uyandırıcı, keşif odaklı ve sanatsal düşünmeyi destekleyen bir yapı sunduğu görülmektedir. Katılımcıların eleştirilerini daha rahat ifade edebilmeleri, dijital ortamın görece serbest bir düşünme alanı sağladığını düşündürmektedir. Bununla birlikte fiziksel sergilerin yerini alabileceğine yönelik düşük katılım, bu iki deneyimin hiyerarşik değil tamamlayıcı biçimde algılandığını ortaya koymaktadır. Araştırmada değerlendirilen deneyimin, bu çalışma için özel olarak tasarlanmış bir sanal sergiye dayanması önemli bir sınırlılık ve aynı zamanda anlamlı bir bağlam sunmaktadır. Katılımcı değerlendirmelerinin doğrudan deneyime dayanması, özellikle etkileşim, estetik algı ve mekânsal kurguya ilişkin bulguların gerçek bir kullanım ortamında ortaya çıktığını düşündürmektedir. Bununla birlikte bu bağlamların tüm sanal sergi türleri için genellenebilir olduğu iddia edilmemelidir.

Nitel bulgular, nicel eğilimleri derinleştirirken bazı gerilimleri de görünür kılmaktadır. Sanal sergi deneyimi işlevsel ve akıcı bulunmakla birlikte, duygusal yoğunluk ve estetik etki açısından sınırlı olduğuna dair ifadeler deneyimsel derinliğin tartışmaya açık olduğunu göstermektedir. Bu durum, estetik deneyimin dijital ortamda büyük ölçüde görsel düzen ve arayüz tasarımıyla şekillendiğini düşündürmektedir. Bu çekinceler, günümüz dijital kültüründe giderek tartışılan ekran yorgunluğu ve sürekli çevrim içi maruziyet bağlamında da değerlendirilebilir. Sürekli dijital arayüzlerle etkileşim hâlinde olan kullanıcıların estetik yoğunluğu yüksek deneyimleri ekran üzerinden algılama biçimlerinin dönüşmekte olduğu yönünde son yıllarda artan tartışmalar bulunmaktadır. Bu çerçevede sanal sergi deneyiminde dile getirilen derinlik eksikliği ya da maddesel yoğunluk hissinin sınırlılığı, yalnızca tasarimsal bir yetersizlik olarak değil; dijital ortama özgü dikkat ekonomisi ve algısal alışkanlıklarla ilişkili bir durum olarak da okunabilir. Son dönemde dijital müze ve sergi çalışmaları alanında öne çıkan hibrit sergi modelleri, artırılmış gerçeklik temelli deneyimler ve immersif dijital kurgu yaklaşımları, estetik yoğunluğu artırmaya yönelik arayışların sürdüğünü göstermektedir. Bu gelişmeler, sanal sergilerin deneyimsel kapasitesinin teknik olanaklarla birlikte kullanıcı alışkanlıkları ve kültürel bağlamlarla da ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Mekânsal algıya ilişkin veriler, sanal ortamın okunabilir ve yönlendirici bir kurgu sunduğunu ortaya koyarken, fiziksel mekâna özgü derinlik ve atmosfer hissinin sınırlı algılanması sanal mekânın farklı bir deneyim sistemi olarak ele alınması gerektiğini desteklemektedir. Estetik algı da benzer biçimde sadelik ve düzen üzerinden olumlu değerlendirilmiş; buna karşılık dijital sunumun fiziksel sergilerin maddesel yoğunluğunu tam olarak yansıtamadığı belirtilmiştir. Bu bulgular, estetik deneyimin dijital ortamda yeniden kurulduğunu ancak bu sürecin belirli dönüşümler içerdiğini göstermektedir.

Genel olarak çalışma, sanal sergilerin eğitsel rolünü nicel tutum verileri ve nitel deneyim anlatılarını birlikte ele alarak Türkiye bağlamında bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır. Bulgular, güçlü bir erişilebilirlik ve öğrenme potansiyeline işaret ederken; estetik yoğunluk, mekânsal derinlik ve kalıcılık gibi boyutlarda temkinli bir yorum gerektirmektedir. Bu çerçevede sanal sergiler ne mutlak bir çözüm

ne de ikincil bir deneyim olarak görülmeli; bağlama duyarlı, tasarım merkezli ve pedagojik olarak yapılandırılmış deneyim alanları olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular, sanal sergi deneyiminin üniversite öğrencileri tarafından tekil bir teknolojik arayüz olarak değil; öğrenme, erişilebilirlik, estetik algı ve deneyimsel etkileşim boyutlarında farklı yoğunluklar üreten çok katmanlı bir yapı olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Nicel ve nitel verilerin birlikte değerlendirilmesi, sanal sergilerin eğitsel ve deneyimsel potansiyelinin belirli alanlarda güçlü biçimde kabul gördüğünü, bazı boyutlarda ise temkinli değerlendirmelerle karşılandığını göstermektedir. Bu durum, sanal sergilerin işlevinin bağlama ve tasarımsal tercihlere duyarlı biçimde şekillendiğine işaret etmektedir.

Nicel bulgular, sanal sergilerin özellikle bilişsel katkı, sanatsal farkındalık ve erişilebilirlik açısından destekleyici bir öğrenme ortamı sunduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık, öğrenilen bilgilerin uzun vadeli kalıcılığına ilişkin değerlendirmelerin daha sınırlı kalması, sanal sergi deneyiminin pedagojik etkisinin süreklilikten çok farkındalık ve kısa vadeli öğrenme çıktıları üzerinden algılandığını göstermektedir. Bu bulgu, sanal sergilerin eğitsel rolünün, tekil deneyimlerden ziyade yapılandırılmış pedagojik bağlamlar içinde ele alındığında güçlenebileceğine işaret etmektedir.

Erişilebilirlik ve mekânsal esneklik boyutunda ortaya çıkan sonuçlar, sanal sergilerin fiziksel kısıtları ortadan kaldırma kapasitesinin güçlü bir avantaj olarak algılandığını göstermektedir. Ancak erişilebilirliğin tek başına deneyimsel derinliği garanti etmediğine ilişkin değerlendirmeler, sanal sergi deneyiminin niteliğinin yalnızca teknik olanaklarla değil, estetik ve mekânsal kurguyla da yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, estetik algı ve deneyimsel etkileşime ilişkin bulgular, dijital sergi estetiğinin düzen, sadelik ve görsel kontrol üzerinden olumlu değerlendirildiğini; buna karşın fiziksel sergilerdeki maddesel ve duyuşsal yoğunluğun sanal ortamda sınırlı algılandığını göstermektedir.

Bu çalışmanın önemli bir yönü, bulguların araştırma kapsamında tasarlanan ve uygulanan özgül bir sanal sergi deneyimine dayalı olarak elde edilmiş olmasıdır. Katılımcı değerlendirmelerinin doğrudan deneyimlenen bir sergi uygulamasından hareketle şekillenmiş olması, sanal sergilerin eğitsel ve deneyimsel boyutlarının gerçek bir kullanım bağlamı içinde ele alınmasına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, elde edilen sonuçların tüm sanal sergi biçimlerine genellenebilir bir çerçeve sunduğunu ileri sürmekten ziyade, belirli bir tasarımsal ve pedagojik kurgunun nasıl algılandığına ilişkin bağlamsal ipuçları sunduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışma, sanal sergilerin eğitsel rolünü teknoloji merkezli bir söylemin ötesine taşıyarak, deneyim, estetik ve pedagojik işlevler üzerinden ele alan bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Sanal sergilerin fiziksel sergilerin alternatifi olarak değil, özgül deneyim biçimleri üreten ve bağlama duyarlı biçimde tasarlandığında eğitsel değeri artan sergi ortamları olarak değerlendirilmesi hem akademik literatür hem de uygulama alanları açısından anlamlı bir tartışma zemini oluşturmaktadır.

Destekleyen Kurumlar

Bu çalışma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen “Dijital Sergi Ortamlarının Sanatsal Üretim ve Görünürlük Üzerine Etkisi: Uygulamalı Bir Model Önerisi” başlıklı proje kapsamında üretilmiştir. [Proje no: 2025-SOS-019]

Yazar Katkı Oranları

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.

Kaynakça

- Ballantyne, R. (2016). Conceptualizing the visitor experience: A review of literature. *Visitor Studies*, 19(2), 128–143.
- Bishop, C. (2012). *Artificial bells: Participatory art and the politics of spectatorship*. New York: Verso.

- Black, G. (2012). *Transforming museums in the twenty-first century*. London: Routledge.
- Christou, E. (2016). Art exhibition online: A condition. *Journal of Arts and Humanities*, 5(11), 28–38.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. New York: Sage.
- Drotner, K. (2013). *Museums in the new mediascape*. London: Routledge.
- Economou, M., & Meintani, N. (2011). Promising beginning? Evaluating museum mobile phone apps. *Proceedings of the International Conference on Museums and the Web*, 3, 1–15.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2016). *The museum experience*. London: Routledge.
- Falk, J. H., Dierking, L. D., & Adams, M. (2018). Museum experiences and learning. *Curator: The Museum Journal*, 61(4), 455–470.
- Grau, O. (2016). *Virtual art: From illusion to immersion*. Cambridge: MIT Press.
- Guest, G., Namey, E., & Saldaña, J. (2014). Collecting and analyzing qualitative data at scale. *Field Methods*, 26(1), 3–34.
- Hooper-Greenhill, E. (2013). *Museums and education: Purpose, pedagogy, performance*. London: Routledge.
- Kelly, L. (2016). *The connected museum*. Sydney: Australian Museum.
- Manovich, L. (2020). *Cultural analytics*. Cambridge: MIT Press.
- Parry, R. (2010). *Museums in a digital age*. London: Routledge.
- Paul, C. (2016). *Digital art*. London: Thames & Hudson.
- Russo, A., Watkins, J., Kelly, L., & Chan, S. (2008). Participatory communication with social media. *Curator: The Museum Journal*, 51(1), 21–31.
- Saldaña, J. (2016). *The coding manual for qualitative researchers*. New York: Sage.
- Sandell, R. & Nightingale, E. (2012). *Museums, equality and social justice*. London: Routledge.
- Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates*. London: Bloomsbury.
- Simon, N. (2010). *The participatory museum*. Museum 2.0.
- Sylaiou, S., Liarokapis, F., Kotsakis, K., & Patias, P. (2010). Virtual museums, a survey and some issues for consideration. *Journal of Cultural Heritage*, 11(4), 520–528.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments. *Research in Science Education*, 48(6), 1273–1296.
- Tallon, L. (2008). *Digital technologies and the museum experience*. London: AltaMira.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2010). *Mixed methods in social & behavioral research*. New York: Sage.